

“Sporen visualiseren het dier”

Diersporenkenner Annemarie van Diepenbeek aan het woord

Vorig jaar verscheen de geheel herziene en uitgebreide *Veldgids Diersporen Europa* van Annemarie van Diepenbeek bij de KNNV Uitgeverij. *Natura*-redacteur Gerhard Cadée stelde haar een aantal vragen over haar fascinatie voor diersporen.

Interview Gerhard Cadée, m.m.v. Caroline Elfferich & Annemarie van Diepenbeek | **Foto** Pieter van Breugel

De fascinatie van Annemarie van Diepenbeek voor diersporen begon met haar interesse in zoogdieren, maar die zijn veelal 's nachts actief en moeilijk te zien. Sporen verraden hun aanwezigheid en vertellen iets over hun leefwijze. Aanvankelijk was het spoorzoeken dus een middel. Maar gaandeweg gingen juist de sporen haar meer boeien en zo veranderde het spoorzoeken van middel tot doel. Rond 1980 begon ze met het bestuderen van diersporen, niet alleen van zoogdieren, maar ook van vogels, reptielen en amfibieën. Later was ze voor het documenteren van de sporen vaak dagenlang in haar eentje in het veld.

Wat vind je zo interessant aan diersporen?

Sporen visualiseren het dier. Niet alleen zijn eerdere aanwezigheid ter plekke, maar ook wat het hier deed: zich verplaatsen, naar voedsel zoeken, zijn keutels droppen, nestmateriaal vergaren of zijn territorium markeren. Dat zien verrijkt elke natuurwandeling, het voegt een extra dimensie toe. Als ik een reeks vossenprenten zie en op regelmatige afstanden langs het pad de uitwerpselen, dan zie ik in gedachte die vos erbij en weet dan dat dit een van zijn jachtroutes is. Niet helemaal hetzelfde als een zichtwaarneming, maar het benadert die wel.

Wat waren je inspiratiebronnen in het sporenonderzoek?

Toen ik op zoek ging naar literatuur was er de *Elseviers Diersporengids* van Bang & Dahlstrøm, vertaald uit het Deens en in

veel drukken en talen verschenen. Een geweldige gids die jarenlang mijn 'bijbel' is geweest. Later kreeg ik van iemand het boek *Tracks* (1967) van Nico Tinbergen. Ook het boek van Hugh Falkus, *Nature Detective* (1978), dat ik in de Duitse vertaling had, heb ik verslonden. Beide boeken, met prachtige foto's in zwart-wit, waren zeer inspirerend.

Omdat de gids van Bang & Dahlstrøm sterk op Scandinavië was georiënteerd, ontstond de behoefte aan een systematische veldgids over sporen uit Noordwest-Europa. Mijn eerste *Veldgids Diersporen* verscheen in 1999 en inclusief de twee eigen oplages van Natuurmonumenten is hij in zeven drukken verschenen.

Je hebt veel gereisd om een gids voor Europa te maken. In je dankwoord noem je veel binnen- en buitenlandse onderzoekers, ken je hen persoonlijk?

Ja, mijn man en ik hebben veel natuurgebieden in Europa bezocht. De reizen waren altijd gericht op het vinden van bepaalde soorten of de sporen daarvan. Op reizen en symposia ontmoette ik wel eens mensen die ook met sporen bezig waren of door hun specialisme veel kennis hadden van de sporen van een bepaalde diersoort. Niet alle referenten heb ik persoonlijk ontmoet, maar ik was positief verrast dat de onderzoekers die ik schriftelijk benaderde, bereid waren kennis en fotomateriaal te delen voor mijn veldgids. Dat betrof vooral prooi-resten van grote roofdieren, die ook door onderzoekers die zich met zo'n soort bezig houden maar zelden (vers) worden gevonden. Het overgrote deel van de in de veldgids behandelde sporen heb ik echter zelf in het veld gedocumenteerd.

*Bestaat er een organisatie van sporen-deskundigen en een eigen tijdschrift, zoals het blad *Ichnos* van in fossiele sporen geïnteresseerde paleontologen?*

Sporenaficionado's kunnen zich nu digitaal verenigen op diverse diersporen-sites en -fora. Zo zijn er meerdere Facebook-groepen: Diersporen, Sporenzoekers, Extra Diersporen en Tracks & Signs of European Animals, waarop men vragen kan posten of mooie sporenvondsten kan uploaden. Zulke sites bestaan er ook in diverse andere landen. Helaas bestaat er (nog) geen eigen tijdschrift over diersporen. Wellicht iets voor de jongere sporen-generatie?

Inmiddels heb je heel wat navolgers die schrijven over sporen, bijvoorbeeld Jeroen Kloppenburg en Tom Dekker van Weyling Tracking en René Nauta en Aaldrik Pot, auteurs van Het Prentenboek. Zijn dat concurrenten of werken jullie ook wel samen?

Met allen heb ik mooie sporenexcursies gemaakt en we hebben regelmatig contact. Met René heb ik meer dan twintig jaar regelmatig gecorrespondeerd over zijn sporenvondsten. Er is veel belangstelling voor trainingen, cursussen en veldlessen en ik ben blij dat zij, ieder op hun eigen manier, in die behoefte voorzien. Hun gidsen hebben elk hun bijzondere waarde. Mijn veldgids kenmerkt zich door het brede scala aan behandelde spoortypen uit heel Europa.

Kun je wat vertellen over de inhoud van de gids?

De gids behandelt sporen van 350 soorten zoogdieren, vogels, reptielen en amfibieën, circa honderd soorten meer dan mijn eerdere sporengids. Er zijn sporen van

soorten uit Zuid-, Oost- en Noord-Europa bijgekomen, zoals de pardel lynx, man-goeste, veelvraat en een aantal grote roofvogels en slangen. De hoofdstukken zijn in spoortypes ingedeeld: loopsporen, wissels, vraatsporen en prooiresten, foerageersporen en voedselvoorraden, uitwerpselen en braakballen, vervellingen, nesten en holen, modder- en zandbaden, schuur- en speelbomen. Gebruikers zullen vaak eerst afgaan op de foto's en tekeningen, maar de teksten geven de details die tot benoeming van het spoor leiden. De zoekleutel werkt via zoekbeeld, vorm en formaat van het spoor, zoals prenten met vier of vijf tenen, de breedte van een knaagspoor of de diameter van een holopening. Dit zoektraject maakt de gids geschikt voor zowel beginners als professionele gebruikers. Het is de meest uitgebreide sporengids van Europa, met ruim zevenhonderd foto's. De 170 tekeningen zijn gemaakt door Peter Twisk, onder andere bekend van zijn fraaie tekeningen in de *Veldgids Europese Zoogdieren*.

Sporenonderzoek wordt steeds vaker ingezet, bijvoorbeeld om te achterhalen of faunapassages door dieren worden gebruikt. Heb je aan dit soort onderzoek meegewerkt?

Tot een jaar of tien geleden heb ik regelmatig onderzoekers daarmee geholpen. Maar inmiddels hebben veel bureaus daar zelf ervaring mee opgebouwd. Mijn gids is een handige hulp daarbij. Wildcamera's vervangen nu deels de sporenbedden of vullen deze aan.

Je hebt vast een grote verzameling sporen, uitwerpselen etc. Komt die uiteindelijk in Naturalis?

Ik heb inderdaad een grote sporencollectie opgebouwd, uit heel Europa, met gewoon en bijzonder materiaal. Er is belangstelling voor en mijn eerstvolgende taak is om daar afspraken met een museum of educatief centrum over te maken. Pas dan ben ik klaar met mijn 'sporenklus'. ■

Annemarie bij een uitwerpsel van een bruine beer in Slovenië.